

Vangnetuitkering Participatiewet 2016 gemeente Dalfsen

Inleiding

Met ingang van 2015 heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de zogeheten vangnetregeling voor de Participatiewet vastgesteld. Deze vangnetregeling vervangt de regelingen IAU en MAU: incidentele aanvullende uitkering en meerjarige aanvullende uitkering. Wanneer een gemeente een tekort heeft op het budget kan een gemeente worden gecompenseerd. Wel gelden hiervoor bepaalde voorwaarden.

In deze notitie zal worden ingegaan op de vangnetregeling. Begonnen wordt met enige toelichting op deze regeling en de voorwaarden waar een aanvraag om deze uitkering moet voldoen. Vervolgens zal worden ingegaan op de analyse van het tekort en de maatregelen om het tekort te reduceren.

Vangnetregeling

Gemeenten ontvangen een budget voor de uitvoering van de Participatiewet. Dit budget wordt wel het BUIG-budget genoemd: bundeling uitkeringen inkomensvoorzieningen gemeenten. In beginsel moet dit budget voldoende zijn om de gemeentelijke uitkeringen te kunnen financieren. Als het budget ontoereikend is dient de gemeente in eerste aanleg het tekort uit eigen middelen financieren. Als het tekort meer is dan een bepaalde norm kan een aanvraag worden gedaan voor een aanvullende uitkering bij het ministerie van SZW.

Een aanvraag dient aan bepaalde voorwaarden te voldoen. Belangrijke voorwaarde is dat het college een globale analyse maakt van de mogelijke oorzaak en de omvang van het tekort, mede in het kader van de inwerkingtreding van de Participatiewet en de eerdere financiële resultaten van de uitvoering van de WWB, en van de verwachte ontwikkelingen van dat tekort in de komende jaren. Verder dient het college de raad te informeren over de analyse en de maatregelen die worden genomen dan wel worden overwogen om tot tekortreductie te komen. Daarbij dient de raad zijn opvattingen hierover kenbaar te maken. Tenslotte is een overzicht nodig van hetgeen de gemeente in 2016 feitelijk heeft gedaan om het tekort het hoofd te bieden en hoe zij het effect daarvan kwalificeert.

Analyse van het tekort in 2016

Het BUIG-budget voor de gemeente Dalfsen over het jaar 2016 bedraagt € 2.703.427,- De netto-bijstandsuitgaven over het jaar 2016 worden geschat op € 3.043.342,-. Het tekort voor de gemeente Dalfsen wordt derhalve geschat op € 339.915,-. Voor de vangnetuitkering geldt een getrapte schaal:

- De eerste trede heeft betrekking op een tekort van 5% of minder van het BUIG-budget. Dit komt geheel voor eigen rekening van de gemeente.
- De tweede trede betreft het tekort dat meer bedraagt dan 5% van het BUIG-budget met een maximum van 10%. Voor dit deel van het tekort wordt de gemeente voor de helft gecompenseerd.
- De derde trede heeft betrekking op het tekort dat meer bedraagt dan 10% van het budget. Dit deel van het tekort wordt volledig gecompenseerd via de vangnetuitkering.

BUIG-budget 2016	€ 2.703.427
Geschatte netto uitgaven	€ 3.043.342
Tekort	€ 339.915
Eigen risico 5% van budget	€ 135.171
50% compensatie 5-10% van budget	€ 67.585
100% compensatie > 10% van budget	€ 69.572
Hoogte vangnetuitkering 2016	€ 137.157,-

De gemeente Dalfsen heeft al jaren een tekort op het rijksbudget. Het overzicht van de afgelopen jaren levert het volgende beeld op:

Jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Budget	€ 1.319.817	€ 1.565.613	€ 1.840.650	€ 1.821.194	€ 2.081.316	€ 2.380.191
Netto-uitgaven	€ 1.655.236	€ 1.560.530	€ 1.761.474	€ 2.104.711	€ 2.537.379	€ 2.678.798
Tekort/ Overschot	€ 335.419	+ € 5.083	+ € 79.176	€ 283.517	€ 456.063	€ 298.607

In de periode van 2010 tot en met 2016 heeft de gemeente Dalfsen dus slechts twee van de in totaal zeven jaren jaar een klein plusje kunnen noteren bij het rijksbudget. Dalfsen komt dus bijna structureel tekort op het budget. De verklaring voor dit fenomeen is eigenlijk niet te geven. Aan de hand van sociaal-economische, demografische en statistische factoren wordt voor elke gemeente min of meer voorspeld hoeveel een gemeente nodig heeft voor de bekostiging van de uitkeringen. Het verdeelmodel is ook zodanig ingewikkeld dat niet direct kan worden aangegeven waar de verdeelstoornis voor Dalfsen zit. Daar komt bij dat het model ook relatief is. Dat wil zeggen dat de hoogte van het rijksbudget afhankelijk is van de ontwikkeling van alle gemeenten in Nederland gezamenlijk. Simpel gezegd is het budget voor Dalfsen meer afhankelijk van de ontwikkelingen van Amsterdam en Rotterdam, dan van Dalfsen zelf. Eigenlijk is alleen een opendeurverklaring te geven: Dalfsen heeft blijkbaar hogere bijstandsuitgaven dan volgens het verdeelmodel zou moeten.

Afgezien van verklaringen die te maken hebben met het verdeelmodel, zijn inhoudelijk ook geen goede verklaringen voorhanden voor het (meerjarige) tekort van Dalfsen. Landelijk is op geen enkele manier aangetoond waarom de ene gemeente (structureel) een overschot heeft en een andere gemeente (structureel) een tekort. Gemeenten met een overschot doen bijvoorbeeld niet significant meer of minder aan re-integratie of handhaving dan gemeenten met een tekort.

Analyse van het bestand

Het aantal uitkeringen dat op grond van de Participatiewet wordt verstrekt was op 12 september (het laatste peilmoment voor deze notitie) 241. Daarmee zet zich de stijging van de afgelopen jaren door. Toch lijkt het erop dat de stijging dit jaar iets begint af te vlakken. In juli van dit jaar werden nog 245 uitkeringen verstrekt. Ook de instroom in 2016 is naar verwachting iets lager dan in 2015. Het beeld over de afgelopen jaren was als volgt (aantal uitkeringen per 31 december).

Jaartal	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal uitkeringen (incl. loaw)	98	143	128	124	143	169	208	221

Het stijgende aantal uitkeringen houdt verband met de stijging van het aantal aanvragen (en toekenningen) om bijstand. De instroom vanaf het jaar 2010 is als volgt.

Jaartal	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (t/m juni)
instroom	79	77	86	115	139	110	51

Opvallend is de zeer sterke stijging van het aantal uitkeringen aan het begin van de economische crisis in 2008 en 2009. De jaren erna zakte het aantal uitkeringen iets terug om vanaf 2012 weer te stijgen. Gerekend vanaf 2008 is het uitkeringsbestand dus ongeveer met een factor 2,5 gestegen. Ook landelijk is het aantal bijstandsuitkeringen gestegen in deze periode, maar niet zo hard. In 2008 waren in Nederland ongeveer 290.000 uitkeringen. In 2016 ligt dit aantal op ongeveer 450.000. Waarom Dalfsen harder is gestegen dan landelijk, is moeilijk te verklaren. Aangetekend moet worden dat de gemeente Dalfsen tot en met 2008 een extreem laag aantal uitkeringen verstrekke in relatie tot het inwoneraantal.

Een ander opvallende punt is de enorme stijging van het aantal IOAW-uitkeringen.¹ In 2008 werden nog maar 3 IOAW uitkeringen verstrekt en inmiddels staat de teller op 21. Dit is een indicatie dat het voor oudere werkzoekenden steeds moeilijker is om werk te vinden.

De fluctuaties in de instroom zijn voornamelijk afhankelijk van externe factoren zoals economische of maatschappelijke ontwikkelingen. Bijvoorbeeld het aantal vergunninghouders dat in de gemeente moet worden gehuisvest of het aantal echtscheidingen. Ook overheidsbeleid kan van invloed zijn op de instroom. Bijvoorbeeld een kortere periode WW, het verhogen van de AOW-leeftijd of het afschaffen van de Wajong.

Maatregelen voor tekortreductie

Wat kan een gemeente doen om het volume en de bijstandsuitgaven te beheersen? Met andere woorden, welk deel van het uitkeringsbestand is min of meer autonoom en welk deel is afhankelijk van lokaal beleid en de lokale uitvoering? Het grootste deel van het uitkeringsbestand is afhankelijk van landelijke ontwikkelingen en van de regionale arbeidsmarkt. De landelijke overheid stelt de wettelijke kaders vast (het recht, de voorwaarden en de hoogte van de uitkeringen). Dit betekent dat als iemand aan de voorwaarden voldoet, hij of zij recht heeft op een uitkering. Wat een gemeente kan doen is om bij de instroom zo goed mogelijk controleren of aan alle voorwaarden is voldaan. Voor jongeren geldt nog dat eerst een zoekperiode van vier weken in acht moet worden genomen. Als eenmaal een uitkering is toegekend zal zo snel mogelijk moeten worden toegewerkt naar uitstroom. Dit kan door middel van het inzetten van re-integratieinstrumenten en persoonlijke begeleiding. Daarnaast wordt ingezet op handhaving. Dit houdt in dat als niet aan de voorwaarden wordt voldaan om mee te werken aan re-integratie of om actief te zoeken naar betaald werk, een maatregel kan worden opgelegd.

Handhaving

Zoals gemeld heeft de gemeente in hoofdzaak twee instrumenten om het volume te beheersen: handhaving en re-integratie. Handhaving begint al een het begin van het proces van een aanvraag. Om het recht en de hoogte van de uitkering te bepalen is veel informatie nodig. Bijvoorbeeld over de feitelijke huisvesting en de financiële situatie van de aanvrager. Bij de controle op de gegevens wordt gebruik gemaakt van de gegevens die door de cliënt worden aangeleverd en van andere bronnen en gegevensbestanden. Alle aanvragen worden afzonderlijk getoetst. Als er twijfels zijn over de juistheid van de informatie kan de sociale recherche worden ingeschakeld. Daarnaast vindt interne controle plaats of de regels en interne richtlijnen worden nageleefd. Over de afgelopen jaren zijn nauwelijks opmerkingen gemaakt naar aanleiding van de interne controle.

Een ander element van de handhaving is het naleven van de arbeidsverplichtingen. Cliënten hebben de plicht al het mogelijke te doen om weer in hun eigen inkomen te kunnen voorzien. Bijvoorbeeld om zelf te solliciteren en mee te werken aan re-integratietrajecten. Als de verplichtingen niet of onvoldoende worden nagekomen kan een maatregel worden opgelegd, bijvoorbeeld het korten van de uitkering.

Re-integratie

In juni 2015 heeft de gemeente Dalfsen het Beleidsplan Participatiewet 2015-2016 vastgesteld. Voor de volledigheid is dit plan bijgevoegd omdat het nog steeds actueel is. In dit plan staat beschreven op welke manier de gemeente Dalfsen de re-integratietaken uitvoert. Er wordt veel aandacht besteed aan de contacten met werkgevers en aan de begeleiding van werkzoekenden bij scholing, training en bij het zoeken naar werk. Deze re-integratietaken zal in de komende jaren nog verder worden geïntensiveerd. Het intensiveren van de re-integratie zal middels een afzonderlijk beleidsplan in aan de raad worden aangeboden gelijktijdig met deze nota over de vangnetuitkering. Daarnaast zal apart aandacht worden besteed aan de inburgering en re-integratie van de vergunninghouders die zijn gehuisvest in onze gemeente. Het plan voor de aanpak van deze doelgroep zal in maart 2017 aan de raad worden aangeboden.

De gemeente Dalfsen werkt samen met omliggende gemeenten in het Regionaal Werkbedrijf regio Zwolle. Speerpunten in regionaal verband zijn de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, het transparant maken van het werkzoekendebestand (met name het doelgroepenregister i.v.m. de

¹ De IOAW uitkering is voor oudere werklozen. Verschil met de andere uitkering is dat geen vermogenstoets wordt gehanteerd. Het vermogen van de eventuele eigen woning wordt niet meegerekend.

garantiebanen) en het harmoniseren van de werkgeversdienstverlening en de re-integratievoorzieningen.